

COURSE: CORPORATE GOVERNANCE
LECTURE 4. CORPORATE GOVERNANCE BODIES

HOME WORK WITH ANSWERS
XUSAINOV SH. PhD

КОРПОРАТИВ БОШҚАРУВ - ФАНИ
4 – МАВЗУ. АКЦИЯДОРЛИК ЖАМИЯТЛАРИДА БОШҚАРУВ
ОРГАНЛАРИ

УЙ ВАЗИФАСИ ЖАВОБЛАРИ БИЛАН
ХУСАИНОВ Ш., и.ф.н., доцент

САВОЛЛАРГА ЖАВОБ БЕРИШИНГИЗ КЕРАК:

1. Акциядорлик жамиятининг олий органи қандай номланади ва унинг асосий вазифалари нималардан иборат?

Жавоб: Акциядорлик жамиятининг олий органи — бу **Акциядорлар умумий йиғилиши**. У жамият уставида белгиланган тартибда фаолият юритади ва жамиятнинг муҳим масалалари бўйича қарорлар қабул қилади. Умумий йиғилишда акциядорлар жамиятнинг стратегик йўналишларини белгилайди, жумладан:

- Фойдани тақсимлаш тўғрисидаги қарорлар қабул қилинади,
- Йирик молиявий ва тижорат битимлари тасдиқланади,
- Бошқарув органлари, масалан, Кузатув кенгаши ва Тафтиш комиссияси каби органлар сайланади.

Ушбу йиғилиш акциядорларнинг манфаатларини ҳимоя қилишда ва жамиятнинг самарали ривожланишини таъминлашда муҳим ўрин тутаяди. Жамиятнинг асосий қарорлари айнан шу йиғилишда қабул қилинади, бу эса уни акциядорлик жамиятининг энг юқори бошқарув органига айлантиради.

2. Ўзбекистонда акциядорлик жамиятларининг бошқарув органларини такомиллаштиришда қандай халқаро тажрибаларга эътибор қаратилмоқда?

Жавоб: Ўзбекистонда акциядорлик жамиятларининг бошқарув органлари халқаро тажрибалардан фойдаланган ҳолда такомиллаштириб борилмоқда. Жамиятларнинг ташкилий тузилмаси ва бошқарув органларини шакллантиришда куйидаги асосий тажрибаларга эътибор қаратилмоқда:

- **Ғарб давлатларида** кенг тарқалган икки даражали бошқарув тизими. Бу тизимда Кузатув кенгаши ва Ижроия органи бир-биридан алоҳида фаолият юритади. Кузатув кенгаши стратегик қарорлар қабул қилади ва ижро

органларини назорат қилади, ижро органи эса жамиятнинг кундалик операцияларини бошқаради.

- **Япония моделидан** маслаҳат кенгашлари муҳим ўрин тутди. Япониянинг корпоратив бошқарув тизими кенг кўламли маслаҳат кенгашлари орқали ижро ва назоратни амалга оширади. Бу кенгашлар жамиятнинг турли масалалари бўйича маслаҳатлар беради ва қарорларни қабул қилишда акциядорлар ва бошқарув аъзоларига ёрдам беради.

- **Корпоратив бошқарувнинг хорижий моделларини** чуқур таҳлил қилиш орқали Ўзбекистон жамиятларининг бошқарув тизимлари такомиллаштирилиб борилади. Мақсад - халқаро тажрибалардан самарали фойдаланиш ва уларни маҳаллий шароитларга мослаштириш.

3. Савол: Акциядорлар умумий йиғилишининг асосий ваколатларидан бири нима ва унинг доирасида қандай муҳим қарорлар қабул қилинади?

Жавоб: Акциядорлар умумий йиғилиши — акциядорлик жамиятининг энг юқори бошқарув органи бўлиб, унинг энг муҳим ваколатларидан бири жамиятнинг уставига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритиш, ёки уни янги таҳрирда тасдиқлашдир. Бу қарорлар жамиятнинг ташкилий тузилмаси, акцияларни жойлаштириш ва устав капитали билан боғлиқ масалаларга тўғридан-тўғри таъсир қилади. Шунингдек, жамиятни қайта ташкил этиш ёки тугатиш, унинг тугатувчи комиссиясини тайинлаш ва жамиятнинг оралиқ ҳамда якуний тугатиш балансларини тасдиқлаш ҳам умумий йиғилиш ваколатига киради.

Мазкур ваколатлар жамиятнинг фаолиятига катта таъсир кўрсатувчи стратегик қарорлар ҳисобланади. Масалан, уставга киритиладиган ўзгартишлар жамиятнинг келгуси ривожланиш йўналишларини белгилаб беради. Шу билан бирга, жамиятни қайта ташкил этиш (фирмани бўлиш, қўшиш ва ҳоказо) ёки уни тугатиш каби масалалар ҳам катта аҳамиятга эга. Бундай қарорлар жамиятнинг келажаги ва унинг молиявий фаолиятига катта таъсир кўрсатади.

4. Умумий йиғилиш ваколатлари қайси масалалар бўйича чекланиши мумкин ва бу ваколатлар кимга топширилиши мумкин?

Жавоб: Акциядорлар умумий йиғилишининг барча масалалар бўйича қарор қабул қилиш ваколатлари чекланмаган, аммо қонунчиликка кўра айрим масалалар бўйича ваколатлар Кузатув кенгашига топширилиши мумкин. Масалан, жамиятнинг уставига ўзгартиш киритиш ваколати жамиятнинг устав капиталини кўпайтириш ёки эълон қилинган акциялар сонини камайтиришга тааллуқли бўлса, бу ваколат Кузатув кенгашига берилиши мумкин.

Бундан ташқари, акцияларни жойлаштириш нархини белгилаш, корпоратив облигациялар ва қимматли қоғозларни чиқариш ёки уларни қайта сотиб олиш бўйича қарорлар қабул қилиш, ижро органини ташкил

қилиш ва унинг раҳбарини тайинлаш ёки унинг ваколатларини муддатидан олдин тугатиш каби масалалар ҳам Кузатув кенгаши томонидан ҳал этилиши мумкин.

Бу амалиёт жамиятнинг кундалик фаолиятидаги масалаларни тезкор ҳал қилиш учун мўлжалланган бўлиб, унинг мақсади — ижро органи ва акциядорлар умумий йиғилиши ўртасидаги юкни енгиллатишдир. Бунинг орқали ижро органининг самарали бошқаруви таъминланади, чунки Кузатув кенгаши ушбу масалаларни тезкорлик билан ҳал қила олади, ва акциядорлар умумий йиғилиши стратегик масалаларга кўпроқ эътибор қаратган ҳолда самарали қарорлар қабул қилиш имкониятига эга бўлади.

5. Кузатув кенгашининг жамият корпоратив бошқарувидаги роли нима ва унинг вазифаларига нима киради?

Жавоб: Кузатув кенгаши акциядорлик жамиятининг умумий бошқарувини амалга оширувчи орган ҳисобланади ва у жамиятнинг устувор йўналишларини белгилаш ҳамда ривожланиш стратегиясини ишлаб чиқиш билан шуғулланади. Унинг вазифаларига, жумладан, акциядорлар умумий йиғилишини чақириш, кун тартибини тайёрлаш, уставга ўзгартиш киритиш масалаларини муҳокама қилиш, ижроия органини сайлаш ва ваколатларни муддатидан олдин тугатиш, жамиятнинг йиллик бизнес-режасини тасдиқлаш, аудит текширувларини ташкил этиш, дивиденд миқдорини белгилаш, ва филиалларни ташкил қилиш киради. Шунингдек, кузатув кенгаши аффилиланган шахслар билан битимлар ва йирик битимларни муҳокама қилиш ҳуқуқига ҳам эгадир.

6. Хорижий амалиётда кузатув кенгаши аъзоларининг турлари қандай бўлади ва уларнинг корпоратив бошқарувдаги роли нимадан иборат?

Жавоб: Хорижий амалиётда кузатув кенгаши аъзолари қуйидаги турларга бўлинади:

- **Ижрочи директорлар:** Улар кундалик бошқарувда бевосита иштирок этади ва компаниянинг кундалик фаолиятини назорат қилади.
- **Ноижрочи директорлар:** Стратегик режалаштириш ва йўналишларни белгилашда иштирок этади, лекин кундалик фаолиятда иштирок этмайди.
- **Мустақил ноижрочи директорлар:** Компания билан боғлиқ бўлмаган ҳолда маслаҳат беради ва бунинг учун ҳақ олади.
- **Алоқадор ноижрочи директорлар:** Компанияга боғлиқ бўлган шахслар, масалан, собиқ директорлар ёки муҳим ҳамкорлар.
- **Ташқи директорлар:** Компания билан манфаатдорликка эга бўлмаган, корпоратив бошқарувда ноижрочи директор сифатида иштирок этади. Буларнинг ҳаммаси корпоратив бошқарувнинг самарадорлигини ошириш ҳамда стратегик қарорлар қабул қилишда муҳим роль ўйнайди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Corporate governance: principles, policies and practices, Tricker B. / Oxford, 2015
2. -Zamonaviy korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./T.: "Iqtisod-moliya". 2019
3. Korporativ boshqaruv: Darslik, Elmirzayev S./ T.: "Zebo Print", 2021
4. -Korporativ boshqaruv: muammolar va zamonviy yechimlar. Suyunov D.X., Xoshimov E.A., Xusainov Sh.A./ Toshkent: Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi, 2021